

Tragedies and Journalists / Joe Hight, Frank Smyth

Джо Хайт і Френк Сміт

«Трагедія і Журналістика»

Гід виданий Центром Дарт Журналістики і Травми.

Переклад – Інна Рахмістрюк. Translated by Inna Rakhmistryuk.

Використанні фото Макса Левина

Посібник підготовано:

Посібник змакетовано:

«Трагедія і Журналістика»

Журналістам, фотокореспондентам і редакторам, що висвітлюють теми насильства. Гід, як захистити і жертву, і себе

11 вересня 2001 року*, 19 квітня 1995 року¹ – всі пам'ятають ці дати.

Але ви можете пам'ятати й інші: день шторму у вашому регіоні, що забрав життя багатьох людей.

День, коли в пожежі загинули діти.

День, коли хтось убив знайому вам людину.

Репортерам, редакторам, фотокореспондентам і командам новин під час виконання своїх обов'язків часто доводиться висвітлювати насильницькі події. Війни, терористичні атаки, авіакатастрофи, стихійні лиха, пожежі, вбивства. У всіх цих подіях є всі ці події спричиняють до жертв. Всі вони впливають на суспільство. Всі надовго залишаються у пам'яті.

Події 19 квітня 1995 та 11 вересня 2001 року почали змінювати формат роботи новинного відділу. Сьогодні для ефективного висвітлення будь-якої великої трагедії журналісти зобов'язані розглянути три важливі аспекти:

1

Жертви. Смертельні випадки або поранення людей створюють хвилю горя

Після бомбардування Оклахома-сіті Ед Келлі, головний редактор The Oklahoman, поставив своєму штату першочергове завдання – висвітлювати цю трагедію через людські історії.

«Люди, що померли, були такі ж як і ми, – написав він у зверненні до працівників відділу новин. – Вони жили хорошим та значимим життям. І в дітей, які померли разом із ними, був такий самий потенціал».

* Серія терактів у США на Всесвітній торговий центр та Пентагон, здійснена за допомогою пілотованих літаків. У результаті було знищено хмарочоси-близнюки ВТЦ у Нью-Йорку та частину Пентагону. Кількість жертв – близько трьох тисяч осіб.

** Терористичний акт в Оклахома-сіті, штат Оклахома, США. Підбив Тімоті Маквеем начиненої вибуховою речовиною вантажівки біля восьмиповерхового будинку, де розташовувалися установи федерального уряду; призвів до загибелі 168 людей.

2

Суспільство. Спосіб висвітлення новин вплине на формування громадської думки після трагедії

Кріс Пек, президент Головних редакторів Associated Press, сказав на зустрічі 11 жовтня 2001 року в Мілуокі:

«Наші газети допомогли цій країні зрозуміти, що трапилося в Нью-Йорку і Вашингтоні. Наші газети слугували тим центром, де громадяни дізнавалися про трагедію, ділилися своїми співчуттями, переживаннями та способами подолання важких наслідків».

Пек, редактор Spokesman Review у Спокані, Вашингтон, додав:

«Наші газети продовжують примирення у суспільстві. Наші репортери, фотографи і редактори володіють унікальними та цінними навиками, що допомагають країні досягнути складні питання державної політики».

3

Журналісти. Ніхто не позбавить нас людських реакцій

Журналісти зіштовхуються з неймовірними труднощами, описуючи насилля або масові трагедії. Вони взаємодіють із жертвами, що переживають надзвичайне горе. Журналісти, які висвітлюють новини типу «кров і кишки», часто вибудовують необхідну професійну стіну між собою та інтерв'ююваними жертвами і свідками трагедій. Але після таких розмов ця стіна може завадити вчасно відреагувати на вплив трагедії на самого журналіста. Аль Томкінс з Poynter Institute for Media Studies на сайті інституту залишив таке повідомлення 15 вересня 2001 року:

«Репортери, фотокореспонденти, інженери, звукорежисери та продюсери часто працюють на рівні з аварійними службами. Симптоми травми у журналістів схожі з тими, що і в поліціантів та пожежників, які працюють безпосередньо на місці події. Все ж журналісти, як правило, не отримують належної підтримки після висвітлення цих подій. Поки працівникам державної безпеки надають консультації після травми, журналісти пишуть нову історію».

У майбутньому ми ще зіштовхнемося з багатьма трагедіями – датами, що залишаться в пам'яті жертв, суспільства і нашої також. Практичні рекомендації цього довідника допоможуть вам підвищити ефективність обробки таких непростих життєвих моментів.

1. Інтерв'ю

Поради для інтерв'ювання жертв:

Завжди ставтеся до жертви з повагою – так, як би ви хотіли, аби ставилися до вас. Журналісти завжди намагаються зблизитися з тими, хто залишився живим, але це потрібно робити зі співчуттям і знанням того, коли і як відступити.

1

2

Обов'язково відрекомендуйтеся: «Я – Джо Хайтс із Оклагоман, і я пишу статтю про життя Джесіки. Не дивуйтеся, якщо спершу отримаєте негативну реакцію, наприклад, від батьків жертви. Не відповідайте взаємною різкістю.

3

Ви можете сказати, що співчуваєте втраті близької людини, але ніколи не кажіть: «я розумію» чи «я знаю, як ви почуваетесь». Нехай вас не дивує, якщо при висвітленні актів політичного насилля жертва скаже, що ваших вибачень замало.

Будьте шанобливі.

4

Не приголомшуйте відразу важкими питаннями. Почніть з таких: «Ви можете розповісти мені про життя Джері?» або «Чим Джері любив займатися? Які в нього були хобі?». А тоді слухайте! Найбільша помилка репортера – надто багато говорити.

5

Особливу увагу варто звернути на інтерв'ювання людей, що вижили, або родичів жертв. Потрібно їм пояснити, що ваше завдання полягає в описі життя людини, а не написанні некрологу. Ви можете зв'язатися з родичами або залишити візитку, аби вони зателефонували вам, коли будуть готові говорити.

2. Написання про жертв

Поради для написання про жертв:

Сфокусуйтеся на житті людини. Виділіть те, що робить її особливою: вірування, оточення (середовище, хобі, робота, сім'я і друзі), вподобання та антипатії.

Ретельно вивчайте життя людини.

1

2

Завжди будьте точні. Варто звірити з жертвою чи її представником правильність написання імен, достовірність фактів і коректність цитат. Під час розмови людина може соромитись або відволікатись і таким чином допустити помилку. Перевірка гарантуватиме точність, а також може надати вам додаткову інформацію.

Використовуйте влучні деталі для опису життя жертв. Наприклад: «Джоні любив вечорами грати на гітарі, аби розважити свою сім'ю. Це також допомагало йому боротися зі стресом від роботи на посаді шерифа».

3

4

Завжди будьте точними. Варто звірити з жертвою чи її представником правильність написання імен, достовірність фактів і коректність цитат. Причина: під час розмови людина може соромитись або відволікатись. Перевірка гарантуватиме точність, а також може надати вам додаткову інформацію.

Уникайте непотрібних закривавлених деталей, описуючи смертельні випадки. Після бомбардування Оклагома-сіті репортери у своїх матеріалах вирішили не зображати частини тіл, що висіли на деревах поблизу федеральної будівлі. Запитуйте себе, чи буде така деталізація доречною, чи вона радше заподіє шкоди вашій аудиторії. Крім того, уникайте таких слів і висловів: «кінець», «нехай земля буде пухом», «громадськість співчуває». Використовуйте прості і зрозумілі кожному слова.

5

6

Використовуйте в тексті цитати родичів і друзів для повнішого опису життя людини. Особливо важливі ті, що розповідають, як герой долав перешкоди. Використовуйте фото, що дають змогу зрозуміти, як людина виглядала за життя.

3. Суспільство

Поради щодо висвітлення травматичних подій для загалу:

1

Пам'ятайте, що ваша оцінка травматичної події матиме вплив на читачів, глядачів чи слухачів. Пам'ятайте, що ваша оцінка може відображати реакцію аудиторії на цю подію.

2

Напишіть історії про життя жертв і їхній вплив на суспільство. Це мають бути розповіді про людей, про їхні хобі, про те, чим вони особливі. Родичі жертв будуть не проти говорити, коли зрозуміють, що ви хочете написати саме таку історію. В 1995, після бомбардування Оклахома-сіті, видання *Oklahoman* назвало серію таких розповідей «Профілі життя». Це видання повторювало такі серії після торнадо у травні 1999 року, що забрало життя 44 людей, та після авіакатастрофи у січні 2000, в якій загинуло 10 гравців університетської баскетбольної команди. Після нападу на Всесвітній торговий центр 11 вересня 2001 року *The New York Times* назвала свої короткі розповіді про жертв «Портрети горя». Такі історії можна публікувати чи не щодня у будь-якому форматі.

3

Забезпечте форуми, де люди могли б висловлювати свої думки та слова підтримки. Запропонуйте способи допомоги для жертв, розкажіть, як саме їм варто допомогти. Френк Ошберг, доктор медичних наук, член Центру Дарт Журналістики і Травми, каже: «Журналісти і лікарі зіштовхуються зі схожими труднощами. Вони розуміють, що їхні об'єкти перебувають у постійному ризику подальшого загострення травми. Методи їхні, звісно, різняться, але мета спільна – повідомити про способи допомоги».

4

Відшукайте історії про те, як люди допомагають одне одному, способи здійснення благодійності і розповідайте про неї, доки це буде потрібно. Такі історії дають надію для громади.

5

Постійно запитуйте себе: що має знати громадськість і скільки для цього потрібно написати? Яка історія буде цікавою для аудиторії, а яка – ні? Суспільство – це не лише масові вбивства і стихійні лиха, тому висвітлення подій має бути всебічним.

4. Журналіст

Поради про те, як попіклуватися про себе:

Реально оцінюйте свої можливості. Якщо вам доручили завдання, а ви відчуваєте, що виконати його не зможете, то відразу повідомте про це керівникові. Скажіть, що ваша кандидатура – не найкраща у цьому випадку. Поясніть, чому.

1

2

Робіть перерви. Кілька хвилин або годин на відстані від небезпечної зони мають допомогти зняти напругу та зменшити стрес.

3

Знайдіть розуміючого слухача. Ним може бути ваш редактор або друг. Тільки будьте певні, що він вас не засуджуватиме. Можливо, такою людиною може стати хтось, хто пережив схожий досвід.

4

Вчіться долати стрес. Знайдіть собі хобі, запишіться на тренування, підіть до храму, проведіть час із сім'єю, коханою людиною, друзями. Спробуйте вправи для дихання. Eastern Connecticut Health Network рекомендує робити довгий, повільний, глибокий вдих, подумки рахуючи до п'яти, а потім на цей же рахунок – повільний видих.

Уявіть, що ви видихаєте перенапруження і вдихаєте релаксацію. Всі перераховані способи подолання стресу можуть бути ефективними для вашого розумового і фізичного самопочуття.

5

Пам'ятайте, що пережиті події пригнічуватимуть вас. Перед смертю, у квітні 1945 року, військовий кореспондент Ерні Пайл написав: «Я був занурений у це надто довго. Мій дух тепер хиткий. Мій розум заплутаний. Біль став надто сильний». Якщо такі відчуття вам знайомі, варто звернутися за рекомендацією до фахівця.

5. Візуальна сторона

Поради для фотокореспондентів, що працюють на місці трагедії:

1

Ви можете бути першим із журналістів, хто прибув на місце події. Відповідно, можете зіткнутися з небезпекою або різкою реакцією правоохоронних органів та громадськості. Зберігайте спокій і концентрацію. Пам'ятайте, що камера не зможе вберегти вас від травми. Не соромтеся залишити місце події, якщо там стає надто небезпечно. Будь-який керівник або редактор має розуміти, що життя людини важливіше, ніж фотографії.

Ставтеся до кожної жертви, з належною повагою, розумінням та співчуттям. Не реагуйте різко на зауваження у ваш бік. Щоб отримати потрібну інформацію, ввічливо відрекомендуйте себе.

2

3

Ви зробите багато кривавих зображень під час трагедії. Але запитайте себе, наскільки це важливо і чи не буде це занадто для ваших читачів або глядачів.

Зробіть все можливе, щоб не порушувати особистий простір людини. Це не означає, що вам не можна фотографувати людські емоції у громадських місцях. Але не втручайтесь у приватну власність та не тривожте жертв, коли їх переповнює горе.

4

5

Зрозумійте, що ви – людина і маєте дбати про свій розум. Визнайте свої емоції. Поговоріть про те, що ви бачили, з людиною, якій довіряєте, другом. Напишіть про це. Замініть жахливі зображення позитивними. Зробіть для себе день корисних звичок. Д-р Елана Ньюман, ліцензований клінічний психолог, провела опитування 800 фотожурналістів і розповіла на конференції National Press Photographers Association: «Довготривале споглядання смертей і травм має негативні наслідки, які постійно зростають. Що частіше фоторепортер виконує подібні завдання, то сильніше вони на нього впливатимуть. Якщо ваші проблеми пригнічують вас, не соромтеся звернутися за професійною консультацією».

6. Управління

Поради для керівників:

Пам'ятайте:

Всіх працівників вашого відділу новин трагедія може зачепити по-різному. На когось вона вплине негайно, на когось – лише за кілька днів, тижнів, місяців чи навіть років. Журналісти, які здаються найбільш байдужим до події, можуть насправді найбільше постраждати від неї. Інші ж можуть виробити певні механізми, що допомагають їм впоратися з трагедією і, відповідно, мінімізувати наслідки.

Особисті проблеми посилять реакцію людини. Наприклад, працівник, в якого триває процес розлучення, матиме сильніші враження, ніж інші. Якщо ваші співробітники зазнали негативного впливу трагедії, їх поведінка буде відрізнятися. Спільними характеристиками таких людей буде втома, знервованість і надмірна агресивність. Варто за ними поспостерігати.

1

2

Призначте особу, яка б стежила за добробутом співробітників і надавала вам рекомендації на основі цих спостережень. Після 11 вересня 2001 року до штату видання Asbury Park Press, Нью-Джерсі ввійшли два «внутрішні омбудсмени». Елейн Сільвестріні, репортер і одна з омбудсменів, писала, що вона і Керол Горга Вільямс виступають за належну увагу до особистих потреб персоналу. «Ми були присутні на зустрічах новинного відділу, відповідали на їхні запитання, звертали увагу на працівників, які були перевантажені, і за потреби намагалися зменшити кількість їхньої роботи. Коли хтось попереджав нас про проблеми у когось із персоналу, ми намагалися поговорити з тими людьми і владнати ситуацію».

3

Запропонуйте індивідуальні консультації та групові зустрічі. Це дозволяє виявити, якими ресурсами володіє редакція і що самі співробітники можуть зробити, аби допомогти собі і одне одному. Такі зустрічі можуть надати необхідну підтримку. Але не чекайте, що співробітники розповідатимуть про себе щось надто особисте.

4

Створіть систему оповіщень електронною поштою або напишіть звичайні замітки, які б містили: заохочення, нагадування про важливість їхньої роботи та її вплив на суспільство, поради для зняття стресу, позитивні відгуки від читачів.

Після 11 вересня 2001 року Вільям Шмідт, головний редактор The New York Times, постійно робив такі замітки для свого колективу. А ось приклад того, що писав Генрі Фрімен, редактор The Journal News у Вайт-Плейнс, Нью-Йорк:

«Ми продовжимо писати новини. Ми будемо і далі робити це на високому професійному рівні. Наші читачі потребують нас тепер більше, ніж будь-коли досі.

Те, що ми робимо щодня, і особливо зараз, дуже важливо.

Але важливо також, щоб ви дбали про себе. І щоб ми дбали один про одного.

Спасибі за привілей і честь бути вашим редактором».

5

Заохочуйте своїх співробітників допомагати одне одному: записками, електронними листами тощо.

7. Журналіст як перший респондент

Поліцейський Майк Хаген підтвердив реальність XXI століття:

«Поліція, пожежна служба, а тепер і журналісти вважаються першими, хто має зреагувати у разі терористичного акту».

Це не є новиною для досвідчених журналістів, що не раз прибували першими на місці насильницької атаки. Тим не менше, сьогодні, коли тероризм став ще більш небезпечним, журналісти та їхні керівники мусять бути проінформовані з основних питань безпеки й етики.

«Працівники поліції, пожежники та санітари завжди оснащені і навчені для екстреного втручання. Коли ж журналісти прибувають на місце події першими, вони опиняються перед важким рішенням, потенційною фізичною небезпекою та емоційним ризиком – для інших і самих себе», – розповідає доктор Френк Ошберг.

Етичне питання полягає у тому, що робити журналістові на місці трагедії – надати допомогу жертвам чи просто робити свою роботу і не звертати уваги на тяжке становище постраждалих. І чи зможе громадськість сприйняти просте виконання журналістської роботи з погляду моралі?

Крім етичної проблеми надання допомоги жертвам, журналісти і фотографи повинні усвідомлювати ризики для життя під час жорстоких нападів. Тому, якщо вони перші прибувають на місце події, то мусять упевнитись у власній та навколишній безпеці.

! Варто дізнатися:

- **чи немає поблизу злочинця, що скоїв напад;**
- **чи є ще загроза насильства;**
- **чи територія досі забруднена у разі біологічної аварії;**
- **чи планують терористи повторний напад.**

У своєму зверненні до ЮНЕСКО на Ямайці Родні Піндер, директор Міжнародного інституту новинної безпеки, вказав, що журналістів потрібно заохочувати проходити навчання, щоб уміти захистити себе від можливої фізичної та психологічної шкоди. «Багато хто досі поводить себе, як ковбой, піддаючи ризику себе і своїх партнерів», – зазначив він.

Керівники мають бути готові до відповідальності за репортерів і фотографів, особливо молодих та недосвідчених, яких відправили у потенційно небезпечні локації. Вони повинні постійно шукати шляхи для захисту своїх журналістів і повідомляти про вживання належних запобіжних заходів.

Наприклад, Newsday і Washington Post купили обладнання для безпеки і захисту своїх репортерів та фотографів, які висвітлюють небезпечні ситуації. Також журналісти розповідають, що вони отримали спеціальний інструктаж з техніки безпеки.

Говард Тайнер, віце-президент видавничого відділу Tribune Co., розповів, що їхні газети не змушують журналістів висвітлювати небезпечні події і радять їм вживати необхідних заходів безпеки. Ці газети включають The Los Angeles Times, Chicago Tribune і Newsday.

«Пам'ятайте, що жоден репортаж не вартий життя репортера, а мертвий журналіст взагалі нічого не переповість», – сказав Тайнер.

Останнє і, можливо, найголовніше: журналісти та їхні керівники мають бути поінформовані про психологічні наслідки. Можливо, будуть потрібні навіть консультації спеціалістів, щоб попередити емоційну нестабільність, викликану пережитим на місці події.

8. Посттравматичний стресовий розлад

Шанталь Маклафлін написав у дослідженні, опублікованому на сайті Колумбійського університету Вищої школи журналістики:

«Американська психіатрична асоціація характеризує ПТСР такими симптомами: щонайменше три місяці періодичних і нав'язливих спогадів про подію, апатії, уникнення людей і місць, які нагадують про подію. Іншими поширеними виявами ПТСР є підвищена збудливість, дратівливість, нервозна поведінка, погана концентрація, порушення сну і відсутність відчуття безпеки.

Люди, що вижили після катастрофи, часто впадають у депресію і мають проблеми з роботою та у сімейних стосунках. Вони інколи не можуть зрозуміти, що є причиною цих симптомів, не проходять діагностування і мовчки страждають, можливо, навіть роками».

Стрес є нормальною реакцією на екстремальну ситуацію, пережите насильство та інші трагедії. Деколи журналісти вважають, що володіють винятковими реакціями. Та варто розуміти, що насильство і його емоційні наслідки впливають на всіх, хто брав участь у його припиненні: на полісменів, пожежників, працівників швидкої допомоги, а також журналістів.

Журналістам, як і поліцейським або працівникам аварійних бригад, комфортніше ділитися враженнями з колегами, аніж із чужими. Тому іноді розмови у барах чи кафе – те, що допоможе вам зрозуміти, як краще долати емоційні проблеми.

Потрібно визнати, що необхідність обговорити власні емоції після шкільної різанини або нападу на Всесвітній торговий центр – це аж ніяк не ознака слабкості.

Навпаки, вчасно зроблені висновки сприяють міцності колективу. Допомагають також акти артикуляції, як-от письмо, малювання, розмова чи навіть плач. Вони змінюють спосіб збереження травматичних спогадів у нашому мозку, наче переміщують їх з однієї частини жорсткого диску на другу.

Постраждалим дітям із Гватемали та Боснії запропонували малювання та розфарбовування зображень атак як певну зцілювальну практику. Адже акт артикуляції, поєднаний з можливістю горювання, часто забезпечує вивільнення негативних емоцій. Тож з часом людина згадуватиме ті події з меншим болем.

Журналісти часто роблять те ж саме, готуючи до публікації матеріал. Але є «речі, які ви не можете написати, бо вони занадто жахливі, – каже штатний співробітник Пенні Оуен з Oklahoman. – Те, чого я справді потребувала (після вибуху в Оклагома-сіті), був час з колегами-журналістами. Мені хотілося поговорити про все, що сталося. Але доти, коли все скінчилося, ми так втомилися від бомбардувань, що ніколи так і не провели спільного обговорення проблеми».

Журналісти – такі ж люди, як і всі інші. Вони також піддаються болю та відчують його, навіть якщо він стосується когось іншого. Консервування цього болю може лише продовжити його вплив і зашкодити в майбутньому.

Потреба налагодження координації почуттів після висвітлення масові трагедії очевидна. І більш імовірно, що вона відбудеться, якщо у штаті редакції працюватиме спеціальний консультант. Надання професійних консультацій вигідне і роботодавцям, і працівникам, адже його результатом є більш чуттєві та переконливі журналістські матеріали. Журналісти, зокрема й позаштатні, мають також шукати і використовувати можливості дружнього та професійного консультування.

Про авторів:

Джо Хайт – головний редактор Colorado Springs Gazette. Раніше він був директором відділу інформації та розвитку в Oklahoman / NewsOK.com.

У 1995 році очолив команду журналістів і редакторів, які висвітлювали історії жертв вибуху в Оклагома-сіті. Матеріали з Oklahoman виграли кілька національних нагород, включаючи нагороду Центру Дарт.

Френк Сміт – позаштатний журналіст, дописує у «Військові злочини: що громадськість має про них знати» під редакцією Роя Гутмана і Девіда Ріффа. Він також є представником Вашингтону в Комітеті захисту журналістів, Нью-Йорк.

Гід виданий Центром Дарт Журналістики і Травми.

Переклад – Інна Рахмістрюк. Translated by Inna Rakhmistryuk.
Використанні фото Макса Левина